

Bibliotheekstatistiek 2019

Resultaten Gegevenslevering Wsob

November 2020

Colofon

Uitgever:

KB, 2020

Redactie:

Annemiek van de Burgt

Sharon van de Hoek

Beeld:

Carlien Keilholtz

Met dank aan:

Liesbeth Mantel (KB), Hans Kors (KB),
Eric Daamen (KB), Aad van Tongeren (OCW),
Marina Polderman (OCW), Merijn van Os (OCW),
Kim Joostens (CBS), Luuk Schreven (CBS),
Klaas Gravesteijn (VOB), Henk Pilon (SPN),
Henk Snier (SPN).

Meer informatie:

bibliotheekinzicht@kb.nl

© KB, Den Haag.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Openbare bibliotheekvoorzieningen	5
3	Leden, collectie en uitleningen	9
4	De digitale bibliotheek	14
5	Bedrijfsvoering	18
6	Kernfuncties	21
7	Bronvermelding	25

1 Inleiding

De sterke groei in het aantal activiteiten dat bibliotheken organiseren zette ook in 2019 voort. Ook het aantal bezoekers van de bibliotheek nam toe, en waar we een krimp zagen in het gebruik van de fysieke collectie is het gebruik van de digitale collectie juist verder gegroeid. Het [Dossier Bibliotheekstatistiek 2019](#) geeft een overzicht van deze en andere ontwikkelingen in het stelsel van openbare bibliotheekvoorzieningen in 2019.

Aanleiding

Met ingang van de [Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen](#) (Wsob) per 1 januari 2015 zijn lokale bibliotheken, de provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) en de KB verplicht gesteld om jaarlijks gegevens te leveren aan de minister van OCW. Aanleiding voor deze verplichting is de behoefte onder subsidieverstrekkers om periodiek te beschikken over prestatiegegevens van publiek bekostigd bibliotheekwerk.

Dit jaar heeft voor de vijfde keer sinds de ingang van de nieuwe bibliotheekwet (Wsob) het onderzoek 'Gegevenslevering Wsob' plaatsgevonden. Voorheen werd de gegevenslevering door de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) uitgezet onder de noemer 'BIS-enquête'. De onderzoeksgegevens in het dossier 'Bibliotheekstatistiek 2019' zijn gebaseerd op enquêtegegevens van de Gegevenslevering Wsob die via de [Bibliotheekmonitor](#) (voorheen het Bibliotheekonderzoeksplatform) zijn verzameld onder openbare bibliotheken rondom de thema's bezit, financieel, personeel en kernfuncties, de gegevenslevering door de provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's), bibliotheken op de BES-eilanden en de cijfers omtrent de landelijke digitale openbare bibliotheek die door de KB wordt verzorgd. De verzamelde gegevens zijn gecontroleerd op betrouwbaarheid en validiteit. Vervolgens zijn de bibliotheekcijfers, geaggregeerd op landelijk niveau, door het CBS gepubliceerd op StatLine.

Dossier

Op [Bibliotheekinzicht.nl](#) worden de belangrijkste bevindingen van de Gegevenslevering Wsob gepresenteerd in artikelvorm en gebundeld in het [Dossier Bibliotheekstatistiek 2019](#). In de artikelen komen de resultaten van de gegevenslevering door de bibliotheken en POI's en de cijfers omtrent de landelijke digitale openbare bibliotheek aan bod. Daarnaast worden ook aanvullende bronnen aangehaald om de resultaten in bredere context te plaatsen. Vaak gaat het om onderzoek dat door of in opdracht van de KB is uitgevoerd, maar ook publicaties van onderzoeksinstituten, marktonderzoeksbureaus, partnerinstellingen en wetenschappelijke tijdschriften en vakbladen.

In het dossier Bibliotheekstatistiek 2019 wordt een samenvatting van de artikelen over het bibliotheeknetwerk in Europees Nederland gepresenteerd, zoals in het voorliggende document weergegeven. De gegevens rondom bibliotheken op de BES-eilanden zijn gebundeld in een apart

artikel, omdat deze resultaten niet één-op-één vergelijkbaar zijn met de situatie in Europees Nederland. Naast de samenvatting van artikelen zijn een aantal aanvullende rubrieken aan de online versie van het dossier toegevoegd, waarin onder andere aandacht is voor het belang van de aanlevering van de gegevens vanuit het perspectief van OCW en de KB, verwijzingen naar bibliotheekstatistiek uit andere landen, handige (onderzoeks)tools voor bibliotheken en de definities die in de Gegevenslevering Wsob worden gehanteerd.

In het dossier en de artikelen op Bibliotheekinzicht worden de gegevens over het jaar 2019 gepresenteerd en - waar mogelijk - afgezet tegen de gegevens van eerdere jaren. De cijfers over de Gegevenslevering Wsob 2019 zijn voorlopig, de cijfers over voorgaande jaren zijn definitief vastgesteld. Waar mogelijk gaan de cijfers terug tot 2005 of zelfs 1950 om ook de trend op (middel)lange termijn zichtbaar te maken. Het totaalbeeld dat naar voren komt uit deze geaggregeerde gegevens kan afwijken van het beeld op lokaal en regionaal niveau.

Databank

De totale set gegevens die ten grondslag ligt aan het dossier Bibliotheekstatistiek 2019, is net als voorgaande jaren openbaar gemaakt. De datasets van de Gegevenslevering Wsob onder openbare bibliotheken over 2016, 2017, 2018 en 2019, de dataset van POI's en de dataset van de Landelijke Digitale Openbare Bibliotheek (LDOB) zijn toegankelijk via de [databank](#) van Bibliotheekinzicht. Via de databank is ook het [Dashboard Bibliotheekstatistiek 2019](#) toegankelijk, waarin de gegevens gefilterd kunnen worden op landelijk, provinciaal en lokaal niveau en bibliotheken met elkaar vergeleken kunnen worden. In de databank op Bibliotheekinzicht zijn tevens dashboards en datasets rondom specifieke thema's terug te vinden, o.a. van de enquêtes die via de Bibliotheekmonitor worden uitgevoerd.

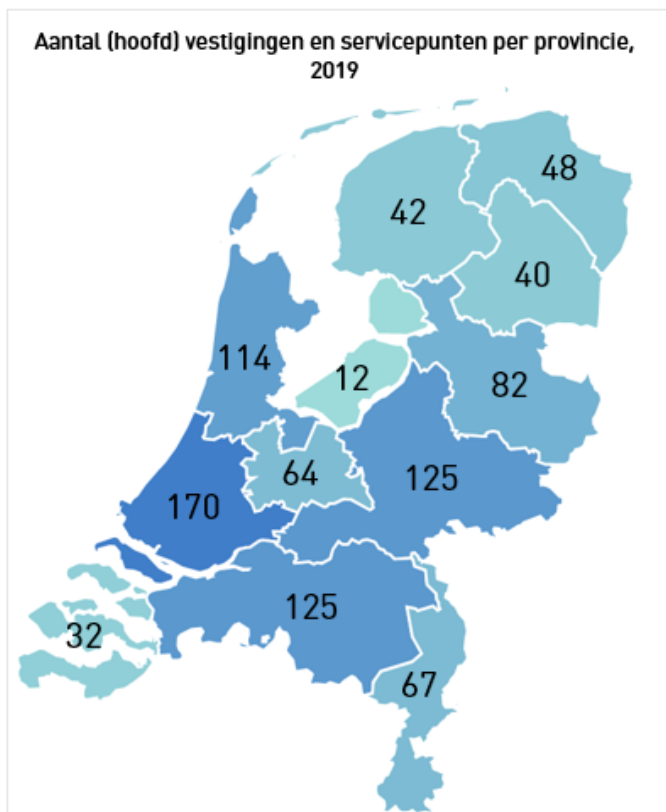
2 Openbare bibliotheekvoorzieningen

POI's bieden provinciale ondersteuning

De lokale bibliotheken, de provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) en de KB vormen gezamenlijk één netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen. In 2019 telde Nederland 145 bibliotheekorganisaties en 9 POI's, die de openbare bibliotheken ondersteunen bij hun werkzaamheden. Samen vormen zij een landelijk dekkend netwerk, dat verenigd is in de [Stichting Samenwerkende POI's Nederland](#) (SPN). SPN organiseert de samenwerking tussen de POI's en andere organisaties. Vanuit de Wsob zijn de POI's naast hun netwerktaken ook verantwoordelijk voor het [interbibliothecair leenverkeer](#) (IBL) en de ontwikkeling van innovaties ten behoeve van lokale bibliotheken. De meeste POI's zijn – naast IBL en innovatie – actief op het gebied van digitale dienstverlening en infrastructuur, collectiebeleid, bedrijfsvoering en educatie.

Minder locaties met brede dienstverlening

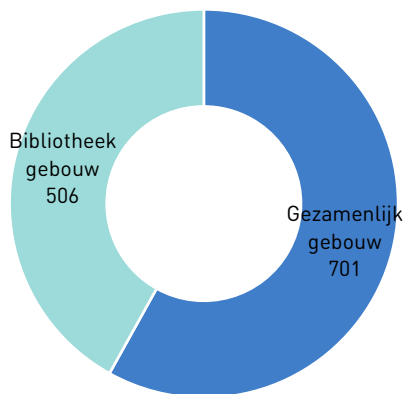
In 2019 is het aantal bibliotheekorganisaties in Nederland door fusies afgenomen van 146 naar 145, met 1.207 fysiek te bezoeken bibliotheeklocaties. Daarnaast zijn er drie openbare bibliotheken gevestigd in Caribisch Nederland. Europees Nederland telde in 2019 743 (hoofd)vestigingen en 178 servicepunten, verdeeld over het hele land. In 2012 waren dit nog 843 (hoofd)vestigingen en 220 servicepunten. De jaren daarna werden de locaties waar burgers terecht konden bij gekwalificeerd personeel en voor de brede dienstverlening vanuit de kernfuncties die de wet voorschrijft, steeds schaarser. Naar aanleiding van de [evaluatie van de Wsob](#) en het [advies van de Raad van Cultuur](#) wordt met het [Bibliotheekconvenant 2020-2023](#) ingezet op één toekomstbeeld voor het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen: dat iedere inwoner van Nederland de komende jaren binnen een redelijke afstand toegang heeft tot een volwaardige openbare bibliotheek. Een bibliotheek die alle vijf de bibliotheekfuncties uit de Wsob vervult: kennis en informatie ter beschikking stellen, mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie bieden, leesbevordering en kennismaking met literatuur, ontmoeting en debat organiseren en kennismaking met kunst en cultuur faciliteren. Vanuit die hoedanigheid levert de bibliotheek een relevante bijdrage aan de maatschappelijke opgaven en werkt daarbij intensief samen met partners op lokaal, regionaal en landelijk niveau.

Circa 700 vestigingen ondergebracht in gezamenlijk gebouw

Veel bibliotheken opereren inmiddels vanuit multifunctionele accommodaties. In totaal zijn 701 vestigingen, 58% van alle bibliotheekvestigingen, in een multifunctionele accommodatie ondergebracht. Hiermee heeft 89% van de bibliotheekorganisaties één of meerdere vestigingen met andere instellingen ondergebracht in een gezamenlijk gebouw. Deze bibliotheekvestigingen delen het gebouw voornamelijk met maatschappelijk dienstverleners en het primair onderwijs, maar ook kinderopvang, zorginstellingen en theaters zijn vaak in hetzelfde pand gevestigd. Met deze instellingen delen bibliotheken met name de publieksruimte, maar ook de programmering wordt relatief vaak gezamenlijk opgepakt. Ook op bestuurlijk niveau wordt samengewerkt met de andere instellingen. Eén op de vijf bibliotheekorganisaties werkte in 2019 op bestuurlijk niveau samen of middels een fusie met andere instellingen; dit zijn met name culturele instellingen.

Aantal bibliotheeklocaties in multifunctionele gebouwen, 2019

De bibliotheek gemiddeld op 2 kilometer afstand

De afname van het aantal fysiek te bezoeken bibliotheeklocaties had de afgelopen jaren als gevolg dat de gemiddelde afstand tot de bibliotheek voor Nederlanders is toegenomen. Daarbij gaat het om de gemiddelde afstand van alle inwoners tot de dichtstbijzijnde bibliotheek, een (hoofd)vestiging of servicepunt, berekend over de weg. De gemiddelde afstand die een Nederlander in 2012 moest afleggen naar een bibliotheekvestiging was 1,7 kilometer; sinds 2015 is de afstand gestabiliseerd op 1,9 kilometer. Hoewel de gemiddelde afstand tot de bibliotheek in Nederland in 2019 gelijk bleef, is de afstand tot de bibliotheek in Overijssel, Flevoland en Noord-Brabant licht toegenomen en in Zeeland en Limburg licht afgenomen (CBS, 2020c). Uit aanvullend onderzoek van het CBS uit 2019 blijkt dat er in bepaalde provincies en gemeenten grote verschillen zijn tussen de nabijheid van de dichtstbijzijnde (hoofd)vestiging of servicepunt van de bibliotheek met brede dienstverlening of de dichtstbijzijnde bibliotheeklocatie (inclusief locaties als afhaalpunten en bibliobussen) (CBS, 2019).

Behoud bibliotheken in kleine gemeenten

In 72 gemeenten is de afstand tot de bibliotheek met brede dienstverlening in 2019 toegenomen, met de grootste verschillen in Bergeijk, Halderberge en Wijdmeren. In 62 gemeenten is de afstand afgenomen, waarbij de grootste verschillen zichtbaar zijn in Hollands Kroon, Heeze-Leende en Tholen (CBS, 2020c). In de [Rijksbegroting van 2019](#) is opgenomen dat het kabinet in de jaren 2019-2021 jaarlijks 1 miljoen euro reserveert voor de bereikbaarheid van de openbare bibliotheek in de regio, om te zorgen voor een instandhouding van de voorzieningen. In twaalf kleine gemeenten komt in deze periode een nieuwe bibliotheek of wordt de huidige bibliotheek met extra investeringen behouden (OCW, 2019). In 2019 zijn de gevolgen daarvan zichtbaar in de gekrompen afstand tot de bibliotheek in Medemblik (bibliotheek Wognum) (CBS, 2020c).

Lees verder op Bibliotheekinzicht

[Het netwerk](#)

[Bibliotheekorganisaties](#)

[Bibliotheeklocaties](#)

[Multifunctionele accommodaties](#)

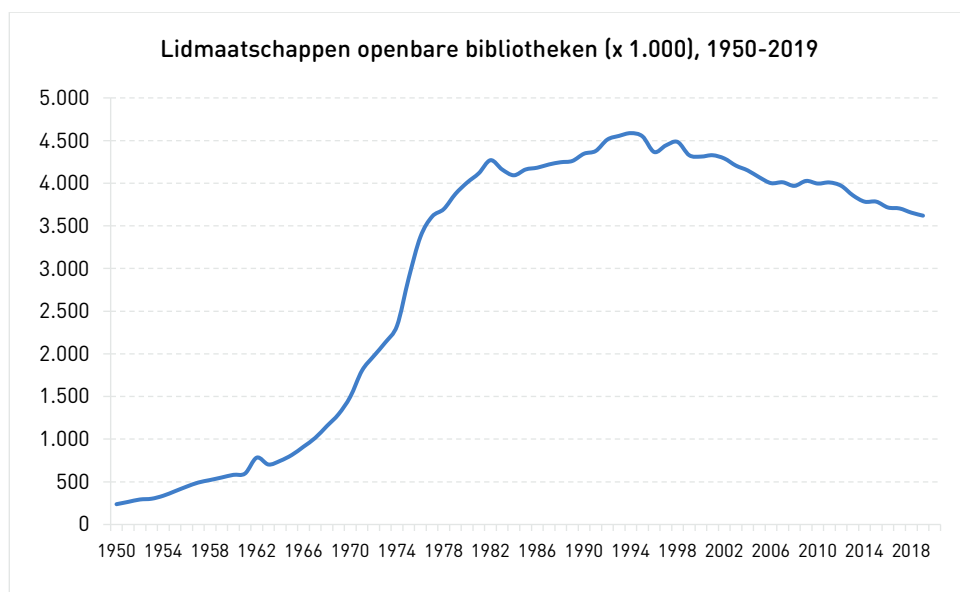
[BES-eilanden](#)

[Beleidshistorie](#)

3 Leden, collectie en uitleningen

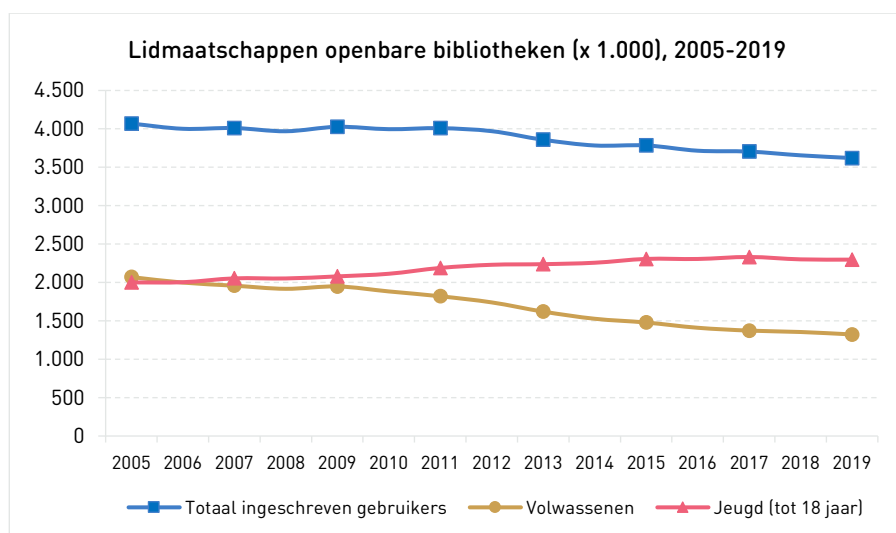
3,6 miljoen bibliotheekleden in 2019

Tot halverwege de jaren negentig van de vorige eeuw nam het aantal leden van de openbare bibliotheken in Nederland vrijwel continu toe. In de periode 1996-1998 vond een omslag plaats en daalde het aantal leden. Tussen 2006 en 2012 leek het totaal aantal bibliotheekleden zich te stabiliseren, maar daarna zette een afname in. Het aantal leden is sinds 2011 niet meer boven de 4 miljoen gekomen. Van 2014 tot 2018 lag het aantal bibliotheekleden rond de 3,7 miljoen, waarbij jaarlijks een lichte afname zichtbaar was. In 2019 telden de 145 Nederlandse openbare bibliotheekinstellingen samen circa 3,6 miljoen leden. Eén op de vijf Nederlanders was in 2019 lid van de openbare bibliotheek.

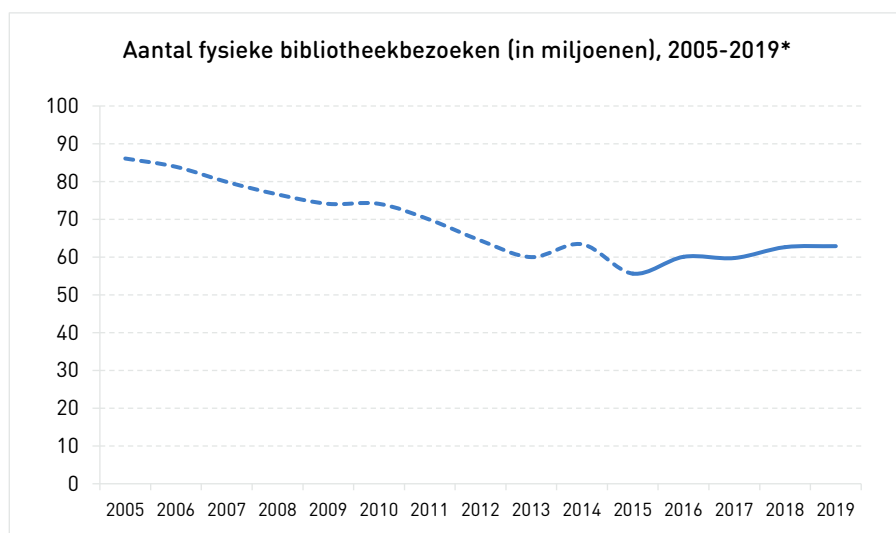
Meer jeugdleden dan volwassen leden

In 2005 waren voor het laatst meer volwassenen dan kinderen en jongeren lid van de bibliotheek. Daarna nam het aantal jeugdleden (tot 18 jaar) gestaag toe, maar sinds 2015 lijkt het gestabiliseerd te zijn rond de 2,3 miljoen. In 2019 bestond 63% van het totale ledenbestand uit jeugdleden. Zowel het aantal volwassen leden als het aantal jeugdleden daalde in 2019 licht ten opzichte van 2018 tot circa 1,3 miljoen volwassen leden en 2,3 miljoen jeugdleden. Deze daling van het aantal jeugdleden (-0,2%) is echter minder sterk dan de daling van het aantal jeugdigen op de Nederlandse bevolking (-2%). Zeven op de tien kinderen in Nederland waren in 2019 lid van de openbare bibliotheek, tegenover één op de tien volwassenen.

Circa 63 miljoen bezoekers in 2019

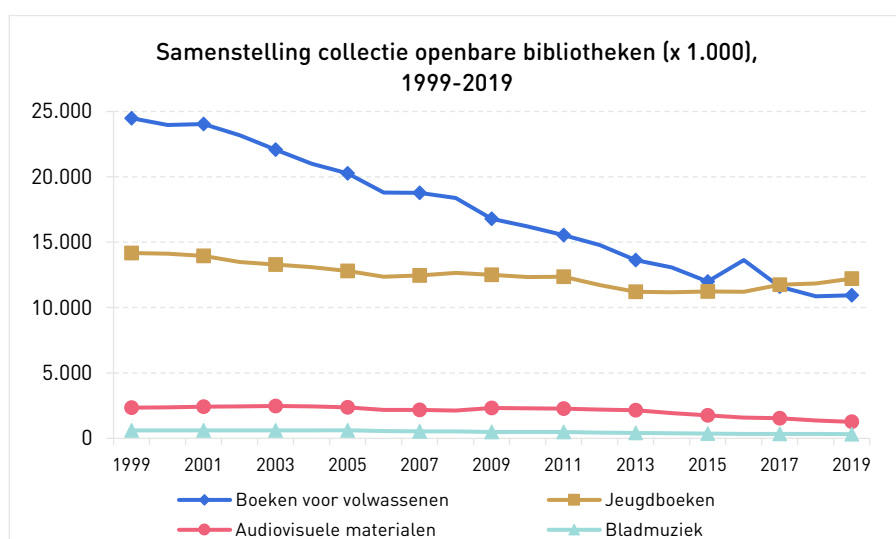
Volgens opgave van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) nam het aantal bezoeken aan de bibliotheek tussen 2005 en 2013 vrijwel elk jaar af. In de loop der jaren zijn bij steeds meer bibliotheekvestigingen telpoortjes te vinden die het aantal bezoeken registreren. Sinds 2015 is met deze cijfers en met schattingen voor vestigingen zonder telpoortjes een plausibel cijfer vast te stellen over het landelijke aantal bezoeken. Het aantal bezoekers fluctueerde tussen 2013 en 2015 enigszins, maar klimt sindsdien weer langzaam op. In de Gegevenslevering Wsob over 2019 werd het totaal aantal bezoeken op circa 63 miljoen geschat.

* Tot 2015 zijn de bezoekersaantallen door de VOB geregistreerd en geanalyseerd; daarna zijn deze aantallen verzameld door de KB als onderdeel van de Gegevenslevering Wsob. In 2017 is de wijze waarop de bezoekersaantallen worden gevalideerd en geïmputeerd voor bibliotheken zonder telpoortjes aangescherpt. Deze aanpak is door de KB doorgevoerd voor de bezoekersaantallen vanaf 2015. Dat veroorzaakt een trendbreuk tussen de gegevens tot en met 2014 en de gegevens van 2015 en later.

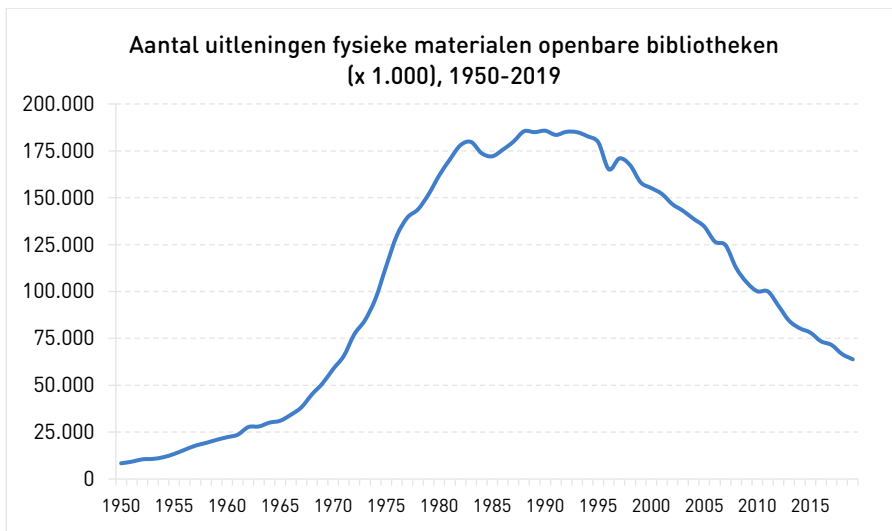
Lichte toename boekencollectie

De gezamenlijke collectie van (fysieke) boeken (23,1 miljoen), muziekcd's (225 duizend), dvd's (755 duizend) en bladmuziek (321 duizend) van alle openbare bibliotheken is in 2019 licht toegenomen, naar circa 24,7 miljoen exemplaren. In 2018 was een lichte afname in de boekencollectie zichtbaar, maar in 2019 is, net als in 2017, sprake van een lichte toename. Dit betreft voornamelijk de boeken voor jeugd en non-fictieboeken voor volwassenen. De toename in de non-fictiecollectie voor volwassenen komt voort uit de herijking van de plusfunctie, waardoor PLUSbibliotheek sinds 2019 ook landelijk kunnen leveren. De pluscollectie met wetenschappelijke literatuur op hbo+-niveau is daardoor vanaf 2019 onderdeel van de non-fictie collectie voor volwassenen. De omvang van de collectie audiovisuele materialen en bladmuziek is licht gedaald.

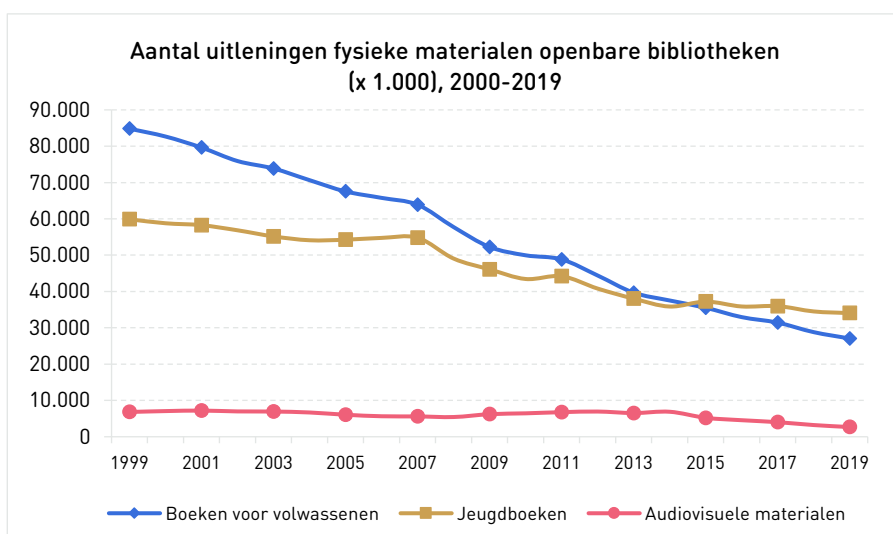
Daling aantal uitleningen

Het aantal uitleningen van fysieke materialen loopt sinds 1999 vrij constant terug; dat geldt voor zowel boeken als voor audiovisuele materialen, voor zowel boeken voor volwassenen als boeken voor jeugd en zowel voor fictie als voor non-fictieboeken. In 2019 werden 63,8 miljoen materialen uitgeleend, waarvan 61,1 miljoen fysieke boeken; dit is circa 4% minder dan in het jaar daarvoor.

Meer fictie dan non-fictie

Het aantal uitleningen van jeugdboeken daalde in 2019 licht, tot circa 34 miljoen. Het aantal uitgeleende boeken voor volwassenen nam met 6% af tot circa 27 miljoen. In 2015 werden voor het eerst meer jeugdboeken dan boeken voor volwassenen uitgeleend; deze ontwikkeling zette in 2019 verder door. Verhoudingsgewijs lenen kinderen en volwassenen steeds meer fictie en minder non-fictie: in 2019 was fictie goed voor 81% van alle uitleningen van papieren boeken. De uitleningen van audiovisuele materialen zijn in 2019 terug gelopen tot 2,7 miljoen uitleningen; dat is 17% minder dan het jaar daarvoor. De daling van het aantal uitleningen van cd's werd al voor 2005 ingezet; voor dvd's geldt dat pas sinds 2014. In de afname van dvd-uitleningen is de opkomst van *video on demand*-diensten van tv- en internetproviders en bedrijven als Netflix, HBO, Amazon en Videoland duidelijk zichtbaar.

Meeste interbibliothecair leenverkeer binnen de provincie

Materialen die niet aanwezig zijn bij een lokale bibliotheek, maar wel elders in Nederland in de collectie, kunnen worden aangevraagd door bibliotheekleden. Deze materialen worden dan geleverd door een bibliotheek binnen de provincie, of als het daar niet is door een bibliotheek elders in het land, of door Muziekweb (met name voor cd's en een kleiner aantal dvd's). Dit wordt aangeduid als interbibliothecair leenverkeer (IBL). In 2019 leverden de bibliotheken bijna 1,8 miljoen materialen aan andere bibliotheken binnen de provincie en verzorgde Muziekweb circa 136 duizend IBL-leveringen. Het IBL betreft slechts een klein deel van het totaal aantal uitleningen van openbare bibliotheken. Van alle 63,8 miljoen uitleningen werd 97% uit de collectie van de eigen bibliotheekorganisatie afgehandeld en 99,9% werd binnen de provincie en met de collectie van Muziekweb afgehandeld. Voor slechts 0,1% van het totaal aantal uitleningen werd gebruikgemaakt van collecties van bibliotheken buiten de provincie. Dit is in lijn met de normen uit het [Gezamenlijk Collectieplan](#) (KB, 2020).

Lees verder op Bibliotheekinzicht

[Bibliotheekleden](#)

[Bibliotheekbezoeken](#)

[Collectie](#)

[Uitleningen](#)

[Interbibliothecair leenverkeer](#)

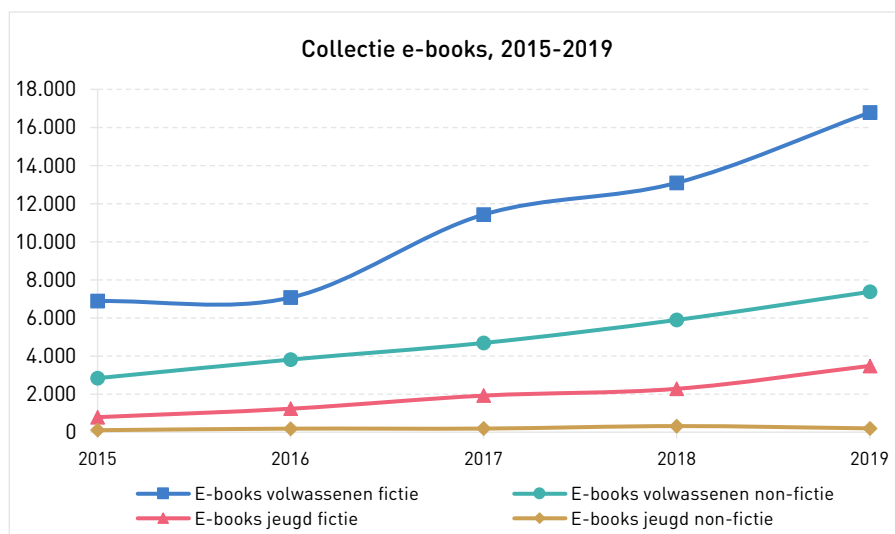
4 De digitale bibliotheek

Wat is de landelijke digitale openbare bibliotheek?

De landelijke digitale openbare bibliotheek, ofwel de [online Bibliotheek](#), biedt bibliotheekleden toegang tot e-books en luisterboeken. Tot 2019 bood de online Bibliotheek ook online cursussen aan. Daarnaast wordt via de online Bibliotheek één keer per jaar [VakantieBieb](#) opengesteld: een gratis app met e-books voor het hele gezin. De VakantieBieb-app opende in 2019 op 1 juni met e-books voor jeugd, waarmee kinderen en jongeren konden doorlezen in de vakantie en hun leesvaardigheid op peil konden houden. Op 1 juli kwamen ook de e-books voor volwassenen beschikbaar. De VakantieBieb sloot op 31 augustus.

Circa 28 duizend e-books beschikbaar

De e-bookcollectie groeit gestaag: van circa 10 duizend e-book titels in 2015 tot circa 28 duizend in 2019. Het merendeel van deze collectie bestaat uit e-books voor volwassenen: ruim 24 duizend titels. Het aanbod in de categorie fictie is groter dan non-fictie, zowel voor volwassenen (bijna 17 duizend titels) als voor jeugd (ruim 3 duizend). Deze cijfers staan haaks op de ontwikkeling van de fysieke collectie: deze nam over de jaren juist in grootte af.

Meer luisterboeken beschikbaar

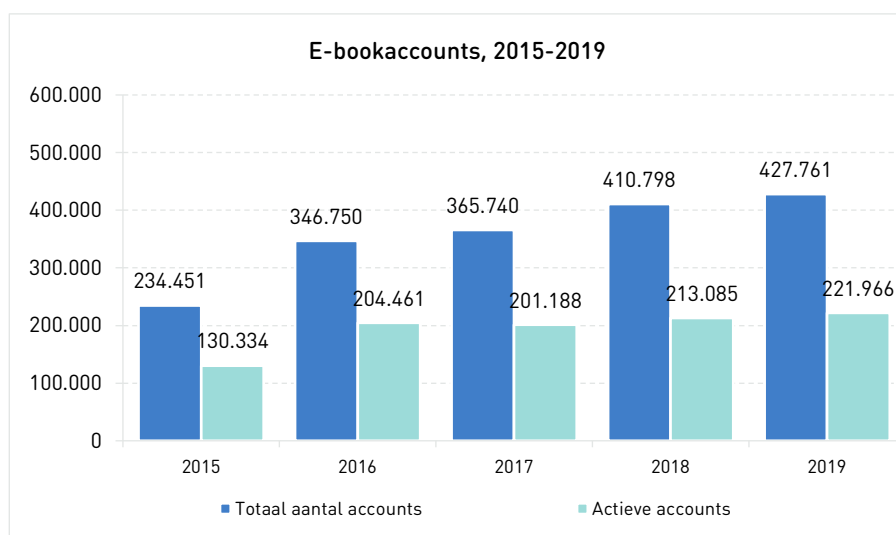
Naast e-books worden via de online Bibliotheek ook steeds meer luisterboeken aangeboden. Het aantal titels is toegenomen van ruim 2 duizend in 2018 tot bijna 3.500 luisterboeken in 2019. Daarnaast werden in 2019 52 e-boektitels aangeboden via de VakantieBieb.

Licenties digitale bibliotheek	2015	2016	2017	2018	2019
E-books	10.611	12.299	18.222	21.583	28.345
VakantieBieb	66	60	66	62	52
Luisterboeken	-	750	1.212	2.210	3.497
Cursussen*	-	32	42	48	-

*In 2019 is het aanbod van cursussen via de digitale bibliotheek stopgezet.

Helft van de e-bookaccounts wordt actief gebruikt

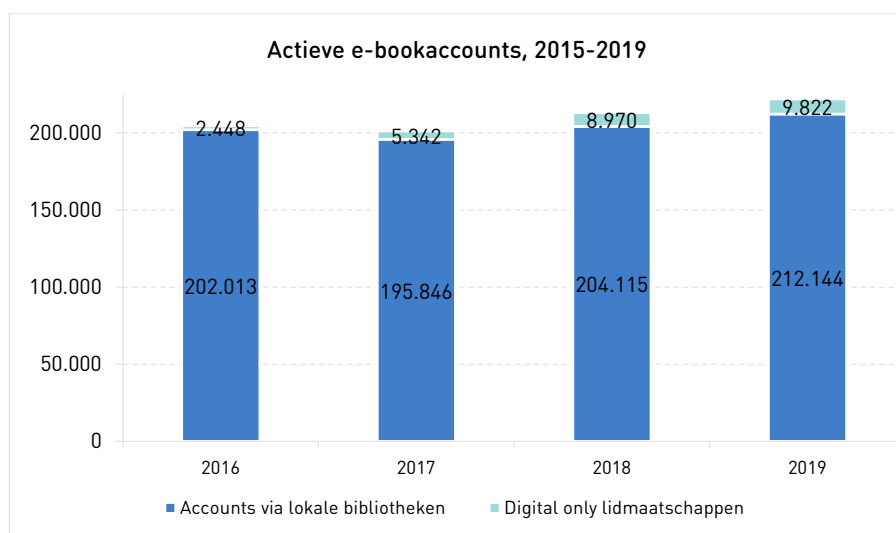
Sinds de start in 2014 heeft de online Bibliotheek een forse groei doorgemaakt. Destijds werden via Bibliotheek.nl ruim 80 duizend nieuwe e-bookaccounts aangemaakt. Eind 2016 hadden 346 duizend bibliotheekleden een e-bookaccount, in 2019 waren dat er bijna 428 duizend¹. Van al deze e-bookaccounts kan 52% worden aangemerkt als actief, met minimaal één uitlening in de afgelopen 12 maanden.

Stijging *digital only*-lidmaatschappen

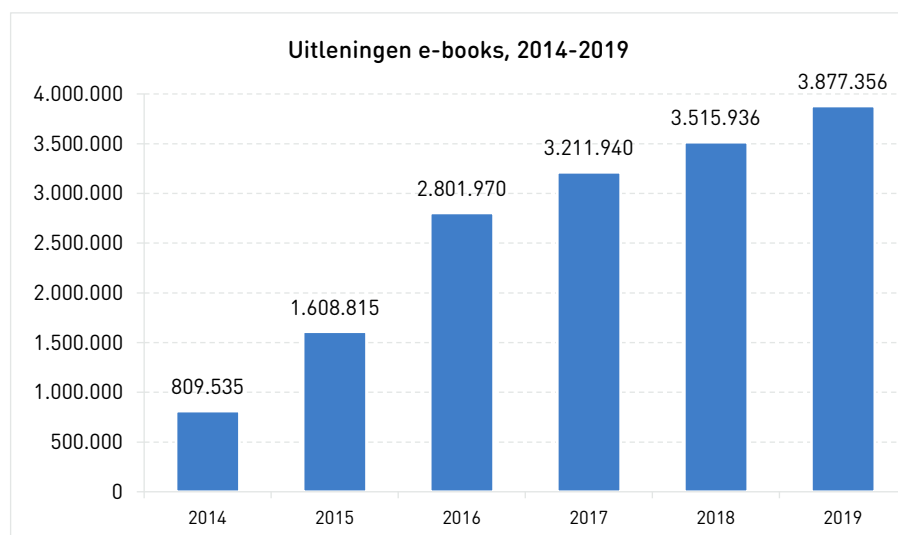
Bijna alle leden met een e-bookaccount zijn tevens lid van een lokale bibliotheek (97%). Hoewel het aandeel *digital only*-lidmaatschappen ten opzichte van het totaal aantal e-book accounts relatief klein is, lijkt deze abonnementsvorm wel degelijk aan een behoefte tegemoet te komen. Het aantal actieve *digital only*-lidmaatschappen steeg van circa 2,5 duizend accounts in 2016 naar ruim 12 duizend accounts in 2019.

¹ In 2018 zijn verbeteringen in het ledenbestand van de landelijke digitale openbare bibliotheek doorgevoerd, waarmee inzichtelijk kan worden gemaakt of een e-bookaccount gekoppeld is aan een geldig lidmaatschap van de openbare bibliotheek of een geldig digitaal lidmaatschap. Deze verbeteringen zijn doorgevoerd over de lidmaatschapsstatistieken van 2017 en 2018. Vanaf 2017 telt de KB alleen de accounts mee die gekoppeld kunnen worden aan een lidmaatschap dat op 31 december geldig was. In voorgaande jaren zijn deze niet-geldige accounts echter nog wel meegeteld.

Aantal uitleningen e-books blijft stijgen

Sinds de start van het e-bookplatform in 2014 laat het aantal uitleningen via de online Bibliotheek een stijgende lijn zien, met groeipercentages van 99% (2015) en 74% (2016). Daarna vlakte de groei relatief gezien af, maar bleef het aantal uitleningen stijgen. In 2016 werden 2,8 miljoen e-books uitgeleend door de online Bibliotheek; in 2019 is dat gestegen tot bijna 3,9 miljoen uitleningen. Het merendeel van de in 2019 uitgeleende e-books waren boeken voor volwassenen (89%). Het gemiddeld aantal uitgeleende e-books per actieve gebruiker stijgt nog steeds: van gemiddeld 5 in 2014 tot ruim 17 e-books in 2019.

Meer luisterboeken uitgeleend

Ook in het aantal uitleningen van luisterboeken is een stijging te zien. In 2019 werden bijna 1,8 miljoen luisterboeken uitgeleend, circa 440 duizend meer dan het jaar daarvoor. Via de VakantieBieb werden in 2019 in een periode van 2 maanden bijna 1,3 miljoen e-books uitgeleend. In 2018 waren dat

nog 1,7 miljoen uitleningen, maar waren er ook meer e-books beschikbaar in de VakantieBieb (62 titels versus 52 titels).

Uitleningen digitale bibliotheek	2015	2016	2017	2018	2019
E-books	1.608.815	2.801.970	3.211.940	3.515.936	3.877.356
VakantieBieb	2.255.397	1.912.518	2.223.530	1.709.225	1.279.275
Luisterboeken	171.105	337.851	890.541	1.336.695	1.776.711
Cursussen*	-	11.774	42.519	26.421	-

*In 2019 is het aanbod van cursussen via de digitale bibliotheek stopgezet.

Lees verder op Bibliotheekinzicht

[Historie](#)

[Lidmaatschappen](#)

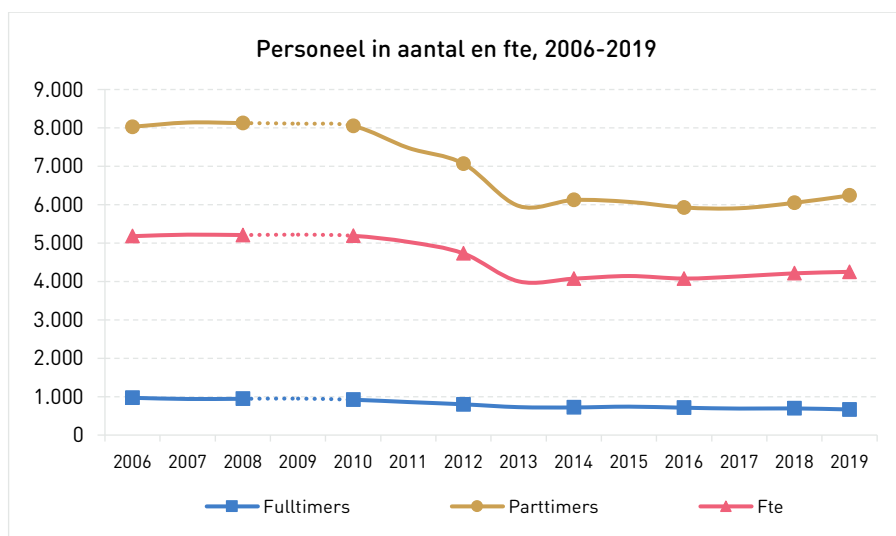
[Collectie](#)

[Uitleningen](#)

5 Bedrijfsvoering

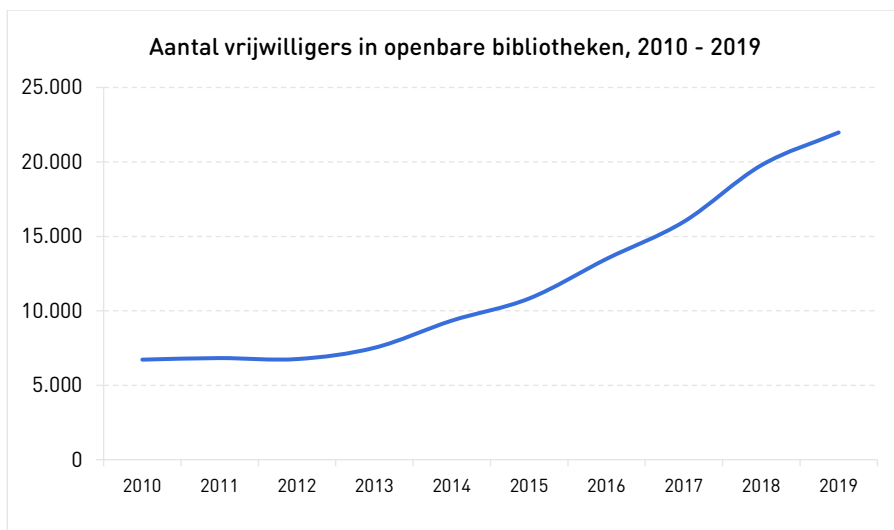
Toename personeel

De economische recessie, die vanaf 2010 invloed kreeg de overheidsinkomsten, heeft tot gevolg gehad dat de subsidiebaten van bibliotheken zijn gekrompen. Deze teruggang heeft vooral invloed gehad op het personeelsbestand. Dat werd, uitgedrukt in personen, tussen 2010 en 2013 zo'n 25% kleiner. In fte's ging het om een teruggang van 23%. Daarna fluctueerde de omvang van de personeelsbestand nog enigszins, maar sinds 2014 is zowel het aantal personen als het aantal fte's relatief stabiel. In 2018 en 2019 is zelfs sprake van een lichte stijging, tot een totaal van 6.908 medewerkers in loondienst in 2019 (+2%). Het merendeel van deze medewerkers werkt parttime (90%).

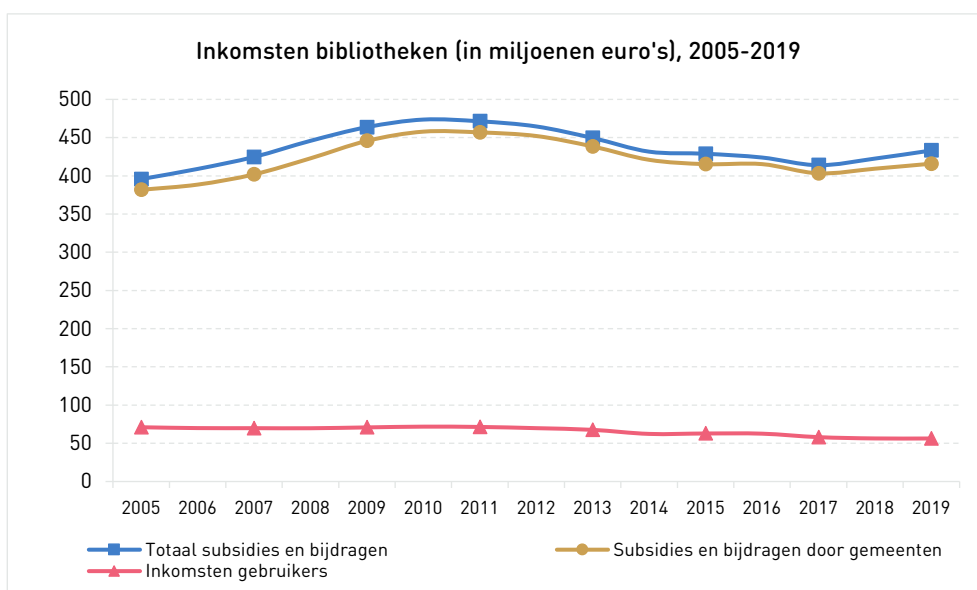
Sterke toename vrijwilligers

Dat veel bibliotheken in moeilijke tijden de dienstverlening in stand hebben kunnen houden, is mede gerealiseerd door de inzet van vrijwilligers. Vrijwel alle bibliotheekorganisaties maakten in 2019 gebruik van vrijwilligers. Het aantal vrijwilligers is ieder jaar gestegen, van circa 7 duizend in 2010 tot bijna 22 duizend in 2019.

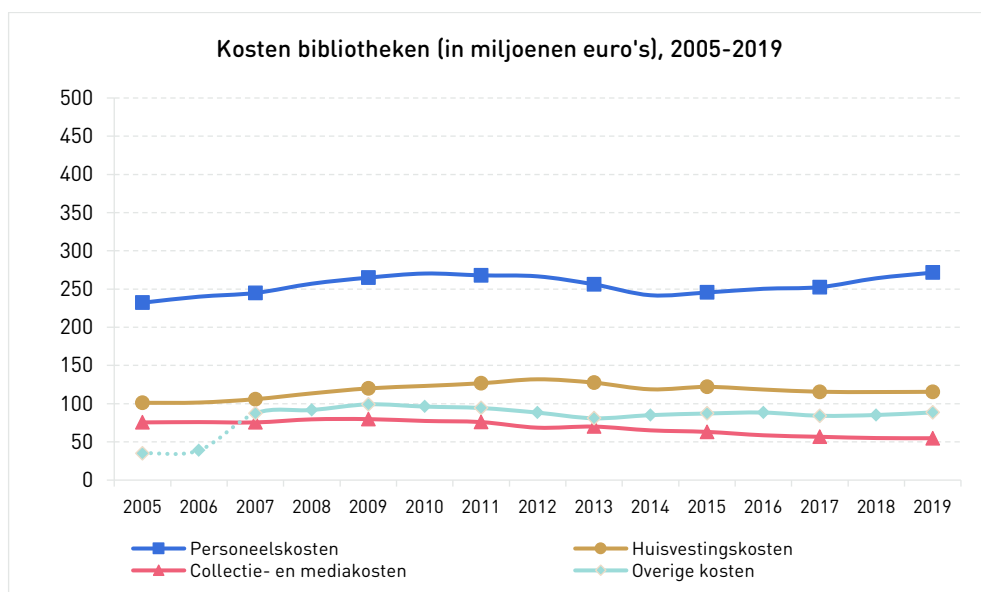
Lichte stijging subsidies en bijdragen

Subsidies zijn de belangrijkste inkomstenbronnen van bibliotheken. Hoewel het subsidieniveau tussen 2010 en 2017 met 13% is gedaald, bestaat 79% van de inkomsten nog uit gemeentelijke subsidies en bijdragen (416 miljoen). In 2018 en 2019 zijn zowel de totale inkomsten van bibliotheken als de inkomsten uit subsidies licht gestegen. Gezamenlijk ontvingen zij in 2019 voor 433 miljoen euro aan subsidies; in 2017 bedroeg dit 414 miljoen euro. Gemiddeld ontving een bibliotheekorganisatie in 2019 24,19 euro aan (gemeentelijke) subsidie per inwoner; in 2017 was dit 23,61 euro. De stijging in het totaal aan subsidies gaat echter niet voor alle lokale bibliotheken op: één op de vijf bibliotheekorganisaties ontving in 2019 minder subsidies dan in 2018. Naast subsidies bestonden de baten uit eigen inkomsten van bibliotheken (82,1 miljoen) en diverse baten zoals rente en sponsoring (12,9 miljoen).

Stijging personeelskosten

Het lastenniveau van de bibliotheekorganisaties houdt gelijke tred met de baten – er is niet of nauwelijks sprake van het vormen of aanspreken van reserves. In 2019 bestonden de lasten in totaal uit 530 miljoen euro. De grootste kostenpost is het personeel; 51% van de lasten van bibliotheken bestaat uit kosten voor personeel (272 miljoen euro). De post huisvestingskosten is in grootte de tweede kostenpost: 22% van de uitgaven is bestemd voor huisvesting. De stijging van de totale lasten van bibliotheken in vergelijking met 2018, destijds 520 miljoen euro, komt met name voort uit een stijging van de personeelskosten.

Lees verder op Bibliotheekinzicht

[Inkomsten en uitgaven](#)

[Bezuinigingen](#)

[Personeel](#)

[Vrijwilligers](#)

[De bibliotheek als werkgever](#)

[Scholing en competenties](#)

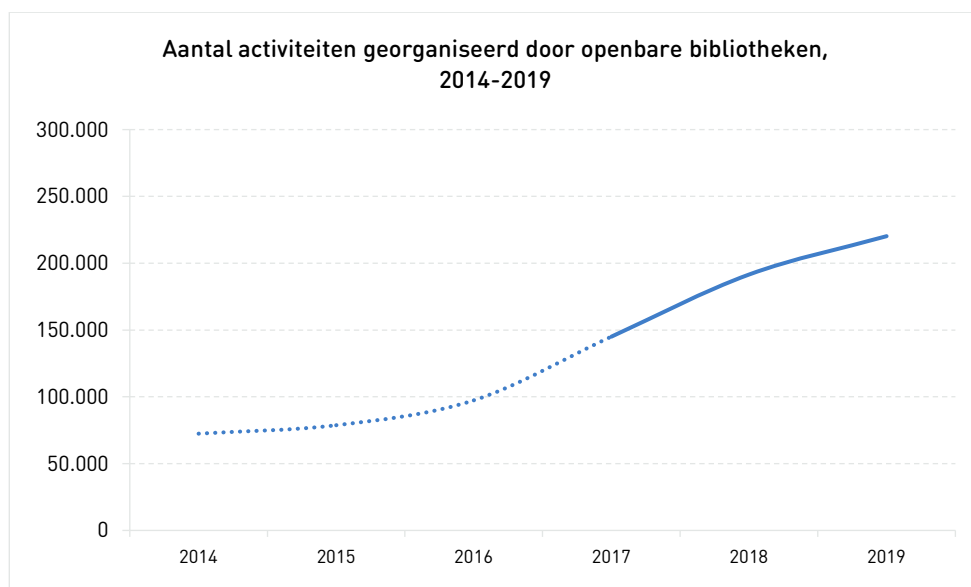
[Branche in verandering](#)

[Diversiteit](#)

6 Kernfuncties

Stijging aantal georganiseerde activiteiten zet door in 2019

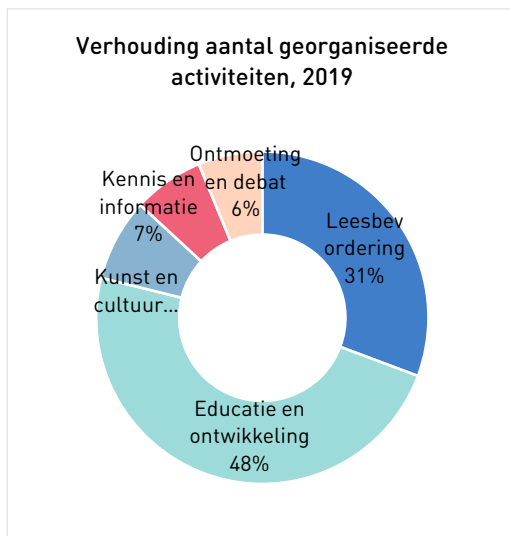
Bibliotheken geven invulling aan de verschillende kernfuncties uit de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorziening (Wsob) met een variatie aan activiteiten. In 2014 werden door alle bibliotheekorganisaties samen ruim 72 duizend activiteiten geteld. In de jaren daarna tekende zich een stijging af tot circa 145 duizend activiteiten in 2017. Ook in de registraties over 2019 zien we een forse stijging terug. Op basis van nauwkeurige registratie (door 72% van de bibliotheken) en schatting (door 28% van de bibliotheken) kwam het aantal georganiseerde activiteiten voor 2019 op ruim 220 duizend uit. Naar verwachting worden de stijgingen van de afgelopen jaren deels gekleurd door de verbetering in uitvraag en de registratie door bibliotheken, al is er wel degelijk sprake van een groei in het aantal georganiseerde activiteiten. Deze groei hangt nauw samen met de stijging in vast personeel en vrijwilligers.

Activiteiten primair gericht op educatie en lezen

De meeste activiteiten die openbare bibliotheken organiseren, sluiten aan op de kernfuncties *educatie en ontwikkeling* (circa 106 duizend activiteiten) en *leesbevordering en kennismaking met literatuur* (ruim 67 duizend activiteiten), evenals voorgaande jaren. Voor beide kernfuncties is een toename in aantal activiteiten zichtbaar, maar het aantal activiteiten rondom educatie en ontwikkeling stijgt de laatste twee jaar beduidend harder. Dit ligt in lijn met de verschuiving naar de brede maatschappelijke bibliotheek. Ook de activiteiten rondom de andere drie kernfuncties dragen hieraan bij. Hoewel het aandeel van deze activiteiten in het totaal relatief klein is, gaat het bij de kernfuncties *kennis en informatie* (ruim 17 duizend activiteiten), *kunst en cultuur* (circa 15 duizend) en *ontmoeting en debat* (ruim 13 duizend) ook om substantiële aantallen activiteiten. Naast *educatie*

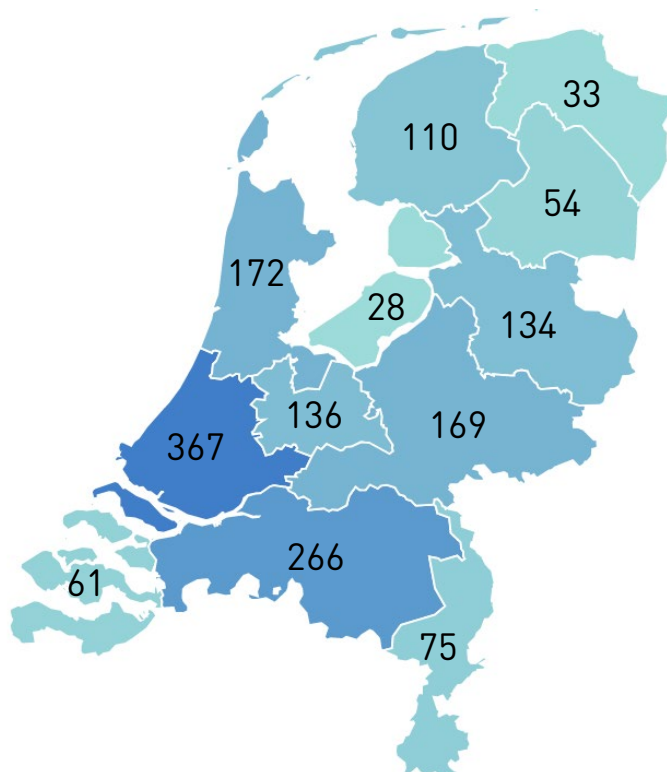
en ontwikkeling is ook het aantal activiteiten rondom *kennis en informatie* en *ontmoeting en debat* in vergelijking met 2018 sterk toegenomen.

Breed aanbod aan informatiepunten

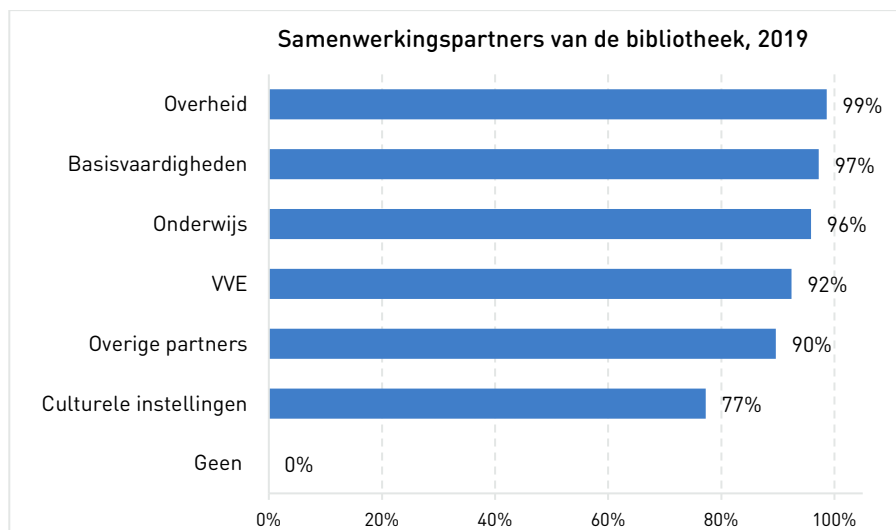
Rondom de kernfunctie kennis en informatie worden ruim 17 duizend activiteiten georganiseerd. Daarnaast bieden vrijwel alle bibliotheekorganisaties één of meer informatiepunten aan (97%). In totaal bevonden zich in 2019 circa 1.600 fysieke informatiepunten in de vestigingen van openbare bibliotheken, gemiddeld 2 per (hoofd)vestiging. Hoe groter het aantal inwoners in het werkgebied, hoe meer informatiepunten de bibliotheekorganisaties aanbieden. De typen informatiepunten zijn zeer uiteenlopend. De meeste informatiepunten zijn ingericht rondom thema's als basisvaardigheden (92%) en lezen met een leesbeperking (77%); deze komen in bibliotheekorganisaties van diverse omvang voor. Informatiepunten gericht op meer specifieke domeinen, zoals werk, inkomen en loopbaan, juridische zaken, overheid en gezondheid en opvoeding komen ook relatief vaak voor, vooral in bibliotheken met een groter werkgebied (100.000 inwoners of meer).

Aantal informatiepunten per provincie, 2019

Veel en diverse samenwerking

In de dienstverlening die rondom de vijf kernfuncties aangeboden wordt, werken bibliotheken samen met veel en diverse partnerorganisaties. Gemiddeld werkten bibliotheken in 2019 samen met 16 verschillende partners om de kernfuncties uit te voeren. Vrijwel alle bibliotheken werken met de samen met de (lokale) overheid (99%), partners uit het domein basisvaardigheden (zoals Stichting Lezen & Schrijven en andere taal- en digitaalaanbieders) (97%) en het onderwijs (96%). Veel van deze samenwerkingsverbanden vinden plaats in het kader van landelijke programma's, zoals de Bibliotheek en basisvaardigheden, BoekStart en de Bibliotheek *op school*.

Landelijke programma's

Met diverse metingen die zijn uitgezet via de [Bibliotheekmonitor](#) (voorheen het Bibliotheekonderzoeksplatform) is onderzoek uitgevoerd naar de landelijke programma's waarmee in 2019 verdere invulling is gegeven aan de kernfuncties. Zo is in het kader van Tel mee met Taal en Kunst van Lezen onderzoek uitgevoerd naar de dienstverlening van bibliotheken op het gebied van basisvaardigheden, BoekStart en de Bibliotheek *op school*. Hieruit blijkt o.a. dat vrijwel alle bibliotheken producten en/of diensten aanbieden voor basisvaardigheden voor volwassenen en dienstverlening bieden voor het primair onderwijs (Van de Burgt & Van de Hoek, 2020a-c). Met de Bibliotheek *op school* zijn in het schooljaar 2018-2019 circa 698 duizend basisschoolleerlingen en bijna 170 duizend leerlingen in het voortgezet onderwijs bereikt (Van de Burgt & Van de Hoek, 2020b-c).

Lees verder op Bibliotheekinzicht

[Activiteiten](#)

[Informatiepunten](#)

[Samenwerking](#)

[Basisvaardigheden](#)

[Taalhuizen](#)

[Digitale vaardigheden](#)

[Voor- en vroegschoolse taalontwikkeling](#)

[Primair onderwijs](#)

[Voortgezet onderwijs](#)

7 Bronvermelding

- › Burgt, A. van de & Hoek, S. van de (2020a). [*Dienstverlening openbare bibliotheken rondom basisvaardigheden voor volwassenen 2019*](#). Den Haag: KB.
- › Burgt, A. van de & Hoek, S. van de (2020b). [*Bibliotheken en de samenwerking met het primair onderwijs. Onderzoeksresultaten BOP-enquête samenwerking primair onderwijs, 2018-2019*](#). Den Haag: KB.
- › Burgt, A. van de & Hoek, S. van de (2020c). [*Bibliotheken en de samenwerking met het voortgezet onderwijs. Onderzoeksresultaten BOP-enquête samenwerking voortgezet onderwijs, 2018-2019*](#). Den Haag: KB.
- › Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), StatLine (2020a). [*Openbare bibliotheken; leden, collectie, uitleningen vanaf 1900*](#).
- › Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), StatLine (2020b). [*Openbare bibliotheken*](#).
- › Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), StatLine (2020c). [*Nabijheid voorzieningen; afstand locatie, regionale cijfers*](#).
- › Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), StatLine (2020d). [*Landelijke digitale openbare bibliotheek; gebruik, accounts en licenties*](#).
- › Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2020e). [*Activiteiten bij openbare bibliotheken 2017-2019*](#).
- › Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2019). [*Bibliotheekvoorziening gemiddeld binnen 2 kilometer*](#).
- › KB (2020). [*Gezamenlijk collectieplan. Beleidskader collectiebeleid van het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen 2020-2024*](#).
- › Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) (2019). [*Een bieb in de buurt*](#). Geraadpleegd op 14-11-2019.

